

KÁNYÁDI SÁNDOR

És a Templom is épül

Ünneplő Barátaim!

A férfiú, akinek századik születésnapja alkalmából tisztelgően idesereglettünk, hogy néki itt, a róla elnevezett szülőfaluban, Románia Szocialista Köztársaság területén, a román állami és kulturális szervek imponáló gesztusának köszönhetően szobrot avassunk, az a férfiú a század legnagyobb s mindmáig legnagyobb hatású magyar költője, gondolkodója.

Egyszóval: írástudója.

Mindannyian az ő szellemi leszármazottai vagyunk.

Ekképpen ez a hely – ha netán első ízben járnánk is itt – bölcsőhelyünk. XX. századi legigazibb magunk születési helye. Ez a kis hajlék: második szülőházunk.

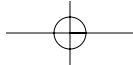
Itt szunnyadt a mi lelkünk is ezer évet, s ébredt föl őbenne, itt, Hepehupás vén Szilágyban, Herkulesünknek, Toldi Miklósnak s konok krónikásunknak, Ilosvai Selymes Péternek is pátriájában. Itt, a régi Partiumban, ahol, ha egy kicsit meg-röptetjük, az örökkévalóságban is érettünk aggódó-munkáló Kazinczy s Kölcsey bölcsőhelyeire szállhat a tekintetünk.

Hazajöttünk hát. Régtől ismerős helyen járunk: itt a Bence, a szelíd széles domb s méla lanka, az Ér, a Kraszna-árok, Kótó, a volt falu s az Avar-domb. Ide, e bennünk élő örök tájba jöttünk most az élő Ady Endrét köszönteni, mert: „...Él, él Ady Endre! – mondotta, kiáltotta volt Babits még a koporsó mellől. – Hisz már életében átköltözött az élete mibelénk... Halála csak egy fenséges színváltozás, mely életét a millió magyar életben végképp elosztotta.”

De a nem magyar életekben is! – tehetjük hozzá, a ravatal mellől megjósolt, síron túli szép életének részesei – és tanúiként, s a közel hat évtizednyi történelem-többlettől megviselődve s gazdagodva is.

Ady Endre nemcsak a miénk. – Hallhatjuk s mondhatjuk fülünknek-nyelvünknek jóleső nem kis büszkeséggel. Példa rá ez a közös nagy ünnep is. És nem csupán a méltán sokat idézett, a román és szláv bánatot magunkévá tevő hatalmas verséért érezhetik-vallhatják magukénak a Duna-táj népei. Bár egymagában is elég juss volna az osztozáshoz. De egész töretlen nagy életében a gondolat-Hunyadi Jánosok légióit tudta harcba indítani. „Emlékezzetek Ady Endrére, emeljétek fel az ő igéit, is hajtsátok végre az ő életének törvényét!” – így buzdított ugyancsak a ravatal mellől Móricz Zsigmond.

Emlékezni emlékezünk rá, de felvettük-e az ő igéit, és végrehajtottuk-e az ő életének törvényét?

Erre kellene válaszolnunk itt, a szobormás előtt, melynek mögötte vagy fölötte – de valahol a közelében – itt kell látnunk Ady Endre gyönyörű asszony-szentháromságának: Idesnek, Lédának, Csinszkának – tapintható és porló kőnél, vásló bronznál maradandóbban – versek aranyába öntött szobrát is.

Töröljük le ez alkalommal e szemmel nem látható szobrokról is az időközben rájuk fröccsentett sarat.

Fölvettük-e hát az ő ígéit, és végrehajtottuk-e az ő életének törvényét?

Válasz helyett vegyük föl most bátran. Akár a legbaljósabb, a legrettenetesebb próféciákkal terheseket is.

Elég erősek, érettek vagyunk a fölvételre. Legfönnebb biztatgassuk, bátorítsuk magunkat, Illyésbe fogózva: hogy ki szépen kimondja a rettenetet, azzal föl is oldja:

*Mindig ilyen bal volt itt a világ?
Eredendő bűn, lanyha vétek,
Hidegletés, vergődés, könny, aszály?
A Duna-parton sobse éltek
Boldog, erős, kacagó népek?*

*A Duna-táj bús villámhárító,
Fél-emberek, fél-nemzetecskek
Számára készült szégyen-kaloda.
Ahol a szárnyakat lenyesték
S ahol halottasak az esték.*

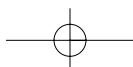
Sose lesz másként, így rendeltetett...

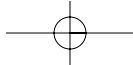
S most egy másikat vegyünk föl. Csak magunkra:

<i>Hát népét Hadúr is szétszórja: Szigorúbb istenek ezt így szokták, Miként egy régi, bánatos erdélyi Prédikátor írásba rózta Keresvén zsidókkal atyafiságunk.</i>	<i>Jöttünk rossz erkölccsel, rossz helyre, Volt útonálló új útbanállóknak S míg úrfajtánk egymást s a népet falta, Tunya álmainkat jég verte S még a Templomot se építettük föl.</i>
--	--

*És mi nem leszünk majd szétszórva
Árvult, de mégis győzedelmes fajta.
Minket korszakok tűz-dübe nem edzett
S fölolvast a világ kobója
S elveszünk, mert elvesztettük magunkat*

Így rendeltetett volna? – kérdezzük nem minden félelem nélkül, fejünket válunk közé húzva, mintha tüzes istennyila süvített volna el fölöttünk. Nem hin-

nők, mondjuk. És törjük, verjük az utat, az egymáshoz vezető egyetlent, a szocializmusét. És boldog népek kacagnak, ha még egészen nem is tiszta szívből.

És a Templom is épül. És itt vagyunk. Megvagyunk.

És éppen az ilyen verseknek is köszönhetően.

S mégis, nem fölösleges-é az effajta látomások fölidézése – aggodalmaskodhatnak a félénkebbek. Nem zavarja-e meg vajon a békés építőmunkát vagy éppen az ünnepet?

Nem fölösleges, de szükséges, mert a vers állandó hiányérzetünk ébren tartója. Arra a hiányérzetre gondolunk, mely a Teremtőt gyötörhette a nyolcadik napon, látván a mű tökéletlen voltát, nem fölösleges, de szükséges, mert itt legközelebb Európában sorskérdés a vers annak, aki írja, olvassa, mondja vagy hallgatja egyaránt,

Nem fölösleges, de szükséges, mert Ady Endre ünnepelt, de nem ünnepi költő.

Nem fölösleges, de szükséges, mert Ady Endre gondolat-sziclái, igazság-tömbjei megkerülhetetlenek. Hiába próbálnók robbantani, s hiába minden markológépünk, eszköztelenek vagyunk, hogy belőlük díszkaput emeljünk, s ha sikerülne is összehoznunk valami affélét, az ünnepelt nem jönne be azon, hátat fordítana, mihelyst szándékunk megneszelné. És felénk se nézne talán újabb száz vagy éppen ezer esztendeig. Ne próbáljuk hát elkápráztatni őt, aki minket látásra tanított, aki felnőtté konfirmált, életre ostorozott, s aki ma is minden igaz gondolatunknak kelesztő kovásza. Kelet és Nyugat, Nemzet és Nemzetköziség, Gyűjtő és Választó, ő a magyarság Ó- és Újszövetsége, a Törvény és a Kegyelem: a Szintézis maga.

Nem lehet követni, mondják.

Csak követni lehet. Akik tagadják is, csak általa vannak s lesznek. Micsoda versei szunyadnak még hangtalan harangokként, az Örökkévalóság tornyában! Mert eleddig – ráutaltságunkban is – inkább csak a félreverésre alkalmasabbak kötelébe kapaszkodtunk. Meg kellene húznunk valamennyit. S ha megcselekedjük, bizony mondom, e legtágasabb század boltozata is szűk lesz majd a hangzatok befogadására: Bartók és Kodály együtt merül föl bennük.

S e kicsi hajlék fölött örök fénnel ott ragyog a Duna-táj bethlehemi csillaga.

A Hítel májusi számának szerzői

<i>Ábrók Ildikó</i> (1964) Kóspallag	<i>Kiss Benedek</i> (1943) Budapest	<i>Sümegei György</i> (1947) Budapest
<i>Ágh István</i> (1938) Budapest	<i>Kulin Borbála</i> (1979) Budakalász	<i>Szalay Lajos</i> (1909–1995)
<i>Babosi László</i> (1973) Nagykáló	<i>Márkus Béla</i> (1945) Debrecen	<i>Tamás Menyhért</i> (1940) Budapest
<i>Barna T. Attila</i> (1971) Budapest	<i>N. Pál József</i> (1957) Nógrád	<i>Téchet Péter</i> (1984) Budapest
<i>Buda Ferenc</i> (1936) Tiszakécske	<i>Nagy Gáspár</i> (1949–2007)	<i>Tornai József</i> (1927) Budapest
<i>Falusi Márton</i> (1983) Budapest	<i>Papp Endre</i> (1967) Budapest	<i>Tőkéczi László</i> (1951)
<i>Görömbei András</i> (1945)	<i>Penckőfer János</i> (1959)	Budapest
Debrecen	Beregszász	<i>Vathy Zsuzsa</i> (1940) Budapest
<i>H. Szilágyi István</i> (1963)	<i>Petrik Béla</i> (1965) Budakeszi	<i>Wodianer-Nemesury Zoltán</i>
Kóspallag	<i>Pintér Lajos</i> (1953) Kecskemét	(1948) Budapest
<i>Jeszzenszky Géza</i> (1941) Budapest	<i>Sárándi József</i> (1945) Leányvár	<i>Id. Zászkaliczky Pál</i> Fót

